

**BİR VERİTABANI ÇALIŞMASI: BAŞKENT
ÜNİVERSİTESİ HUKUK VERİTABANI**

**VİLDAN BARIŞ ÖRKMEZ
NİHAL SELÇUK YÜCE**

ÜNAK 2002
ÜNİVERSİTE VE ARAŞTIRMA KÜTÜPHANELERİ TOPLANTISI

19 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SAMSUN

BİR VERİTABANI ÇALIŞMASI : BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ HUKUK VERİTABANI

GİRİŞ

Bilgi ve belge yönetiminde en önemli hedef bilgiye erişimdir. Erişimse, bilginin depolanmasıyla başlar. Bilginin sağlıklı depolanması için belli standartlar oluşturulmuştur (Sınıflama sistemleri, kataloglama kuralları, konu başlıkları listeleri vb.). Bu standartlar öncelikle basılı ortamlarda kullanılmış, gelişen teknolojiyle bilgisayar ortamına da uyarlanmıştır. Hatta bilgisayarlar için daha farklı standartlar da oluşturulmuştur (MARC gibi). Bilginin bilgisayar ortamına depolanması, bir veritabanının oluşturulmasını gerektirmektedir. Oluşturulan veritabanları bilgiye erişimi, kolaylaştırmakta, hızlandırmakta ve güncel olmasını sağlamaktadır.

Hukuk Veritabanı çalışması; araştırmacıların Türk hukuk literatüründe yer alan makalelere daha kolay ve daha çabuk ulaşımını sağlamak ve literatürdeki danışma kaynağı boşluğunu doldurmak amacıyla başlatılmış bir dizinleme çalışmasıdır. Hukuk Veritabanı hukuk alanında yayınlanan Türkçe ve diğer dillerdeki bilimsel makaleleri, dergilerde yer alan dava örneklerini ve mahkeme kararlarını içermektedir.

VERİTABANININ OLUŞUM SÜRECİ

Çalışmaya öncelikle, Başkent Üniversitesi kütüphanesinde mevcut olan hukuk konulu süreli yayınlar taranarak başlanmıştır. Bunun yanısıra Türkiye’de yayınlanan bütün hukuk konulu dergilere ulaşmak amacıyla Yargıtay’a, Danıştay’a, Sayıştay’a, Adalet Bakanlığı’na ve hukuk fakültesi olan üniversitelere (ikisi K.K.T.C.’de olmak üzere 23 üniversite) dergi isteğinde bulunulmuştur. İsteğe kurumların tamamından olumlu yanıt alınamamasına karşın yine de koleksiyonumuza yeni dergiler eklenebilmiştir.

Bu çalışmanın duyurulması da büyük önem taşımaktadır; çünkü bu çalışma ilk ve tek hukuk konulu dizinleme çalışmasıdır. Hukuk konusunda bu çalışmanın dışında veritabanı çalışmaları ve bibliyografya çalışmaları vardır; fakat veritabanları daha çok mahkeme kararlarını, tüzükleri, yönetmelikleri, kanunları, vb. içermekte, bibliyografyalarsa, değişik konu başlıkları altında, sadece bibliyografik künyeleri içermektedir. Bilimsel makalelerin dizinlenmesi çalışmasına rastlanmamıştır. Çeşitli tartışma listelerinde (hem mesleki, hem de hukuk alanındaki) hukuk veritabanının duyurusu yapılmıştır. Daha önce kurumlara gönderilen dergi istek mektupları aynı zamanda duyuru amacını da taşımaktadır. Çalışmamıza farklı kurumlardan olumlu tepkiler gelmiştir. Tebrik ve teşekkür mesajlarının yanısıra basında da (herhangi bir iletişimimiz olamamasına rağmen) çalışmaya ilgi gösterilmiştir.

Ağustos 2001’de başlatılan dizinleme çalışmasına dahil edilen dergi sayısı şu anda 29 adettir.1 Ekim 2002 tarihi itibariyle 21 adet dergi dizinlenmiştir. Bütün dergilerin dizinlemeye alınmamasının nedeni, önceliğin güncel sayısı olan dergilere verilmesidir. Dergilerden bazıları elektronik ortamda tam metin erişime olanak vermektedir

- 1.Adalet Dergisi
- 2.Ankara Barosu Dergisi
- 3.Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi
- 4.Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
5. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
- 6.Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi
- 7.Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
- 8.Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
- 9.Danıştay Dergisi
- 10.Hukukta Son Nokta Dergisi
- 11.İstanbul Barosu Çalışma Hukuku Komisyonu Bülteni
- 12.İstanbul Barosu Dergisi
- 13.KAMU-İŞ, İş Hukuku ve İktisat Dergisi
- 14.Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
- 15.Polis Akademisi:Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Dergisi
www.pa.edu.tr/gbf/aihmk
- 16.Rekabet Dergisi www.rekabet.gov.tr/dergi.html
- 17.Sayıştay Dergisi www.sayistay.gov.tr/yayin/dergi
- 18.Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi www.hukuk.selcuk.edu.tr
- 19.Türkiye Barolar Birliği Dergisi
- 20.Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi
- 21.Yasa Hukuk Dergisi www.yasahukuk.com

Sadece mahkeme kararlarını içeren dergiler bu listeye dahil değildir. Bunun nedeni yıl sonunda kendi dizinlerini yayınlıyor olmalarıdır.(Yargıtay Kararları Dergisi gibi).Dergilerin ‘hukuk dergisi’ olması gibi bir sınırlama getirilmemiştir. Hukukla ilgili bilimsel makale içeren diğer sosyal bilimler dergileri de dizinlemeye alınmaktadır. Dergilerin seçilmesinde Türkiye kaynaklı olması dışında bir kriter belirlenmemiştir.

Dizinlemeye öncelikle güncel sayılardan başlanmıştır. Zaman zaman geriye dönük dizinleme yapılmaktadır.1 Ekim 2001 tarihi itibariyle toplam 116 dergiden 2877 adet makale dizinlenmiştir.

Bu çalışmada verileri bilgisayar ortamına aktarmadan önce kaydetmek üzere bir **“Hukuk Veritabanı Veri Giriş Formu”** oluşturulmuştur. Bu form, bibliyografik bilgiler ve konu başlıkları olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Bibliyografik kaydın yapıldığı ilk bölümde ‘Makale Numarası’(HUK/1’den başlayarak verilen numaralama sistemi); ‘Kayıt Tarihi’ (makalenin forma işlendiği

tarikh); ‘Yazar Adı’; ‘Makale Adı’; ‘Yayın Adı’ (makalenin yayınlandığı derginin adı); ‘Yayın Yeri’; ‘Yayın Yılı’; ‘Sayı’; ‘Cilt’; ‘Sayfa No’; ‘Not’ alanları bulunmaktadır.

Konu başlıklarının kaydedildiği ikinci bölümde ise; ‘Kontrollü’(LC Subject Headings’ten alınan İngilizce konu başlıkları ve bu başlıkların Türkçe karşılıkları); ‘Bağımsız’ (ilerde oluşturulması düşünülen ‘Kavramsal Dizin’e girebilecek hukuk terimleri); ‘Doğal’ (makalenin içinde geçen önemli olduğunu düşünülen, araştırmacının tarama yaparken kullanabileceği terimler); ‘Ek Girişler’ alanları bulunmaktadır.

L.C. Subject Headings dışında, hukuk sözlüklerinden, Gazi Üniversitesi Konu Başlıkları listesinden de yararlanılmaktadır. Hem kontrollü, hem bağımsız hem de doğal dilin kullanılmasının nedeni, yararlanılabilecek herhangi bir hukuk konulu standart konu başlıkları listesi ya da kavramsal dizin olmamasıdır. Bu nedenlerden dolayı L.C. Subject Headings standart bir kaynak olarak düşünülmüştür. (Sadece konu başlıkları listesinden oluşan bir dizinleme dili kullanılabilirdi fakat, Türk hukuk terimleri tam olarak yansıtılamamış olacağından taramada sorunlar çıkabilirdi. Bilgi depolanmış olacaktı fakat bilgiye erişimde güçlükler yaşanacaktı). Bağımsız dil olarak kavramsal dizin oluşturabileceğimiz terimler seçilmiştir, aynı zamanda doğal dil de kullanılmıştır çünkü bağımsız dildeki terimler de makaleye ulaşımı tam olarak sağlayamayabilir. Dizinleme dilinin kontrollü ya da doğal olması, taramada kullanılacak terimlerin seçimi bakımından önemli olduğundan, veritabanında yer alan verilerin dizinlenmesinde kullanılan sistem de çok önemlidir.

Kütüphane programı olarak kullanılan BLISS, MARC uyumlu bir programdır. Veriler bilgisayar ortamına, MARC formatında kaydedilmektedir. Kitap girişlerinden farklı olarak kullanılan MARC alanları şunlardır; 090(Yerel Arama No), 653(Dizin terimleri/KontROLSÜZ). Şu anda 260(Basım bilgileri) ve 300(Fiziksel ölçü bilgileri) alanlarına kaydedilen bilgiler, ilerde 773(Host item entry) alanına kaydedilmeye başlanacaktır.

Veritabanı çalışmasında 3 kişi dizinleme, 2 kişi veri girişlerinde olmak üzere 5 kişilik bir ekip görev almaktadır.

İnternette de Başkent Üniversitesi’nin kütüphane sayfasından Hukuk Veritabanına erişim sağlanabilmekte ve tarama yapılabilmektedir.(<http://www.lib.baskent.edu.tr>) Makalelere, yazar adından, eser adından, dergi adından, konu başlıklarından, anahtar kelimelerden erişilebilmektedir.

DİZİNLEMEDE KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR

Hukuk Veritabanı çalışmasında karşılaşılan en önemli güçlüklerden biri dergilerin sağlanmasında karşımıza çıkmaktadır. İstekte bulunulan kurumların yayımlanan dergileri göndermekte gerekli hassasiyeti göstermemeleri, dergilerin geç gönderilmesi, elimize düzenli aralıklarla ulaşmaması ya da düzenli olarak

yayınlanmaması gibi nedenlerden dolayı koleksiyona yayın sağlanması zor olmaktadır.

Dergilerin seçiminde bir kriter belirlenmemiştir, çünkü belirlenebilecek kriterlere uygun dergi oldukça az yayınlanmaktadır. Kriterler neler olabilir? ULAKBİM’de oluşturulan veritabanlarında kullanılan dergi seçim kriterleri örnek alınarak;

- Dergiler çıkış aralığına uygun düzenli bir şekilde yayınlanmalıdır,
- Yayınlanması gereken tarihten itibaren en kısa zamanda elimize geçmiş olmalıdır,
- Dergilerin kesinlikle hakem değerlendirme sistemi bulunmalıdır,
- Dergilerde araştırma yazıları ağırlıklı olmalıdır,
- Makalelerde her iki dilde başlık, öz ve anahtar kelimeler bulunmalıdır,
- Kültür bakanlığı’ndan derginin sürekliliğini belgeleyen ISSN numarası alınmalı, derginin ön kapak sayfasında sağ üst köşede basılmalıdır.

Hukuk alanında oluşturulmuş, herhangi bir kavramsal dizin veya konu başlıkları listesinin olmayışı ve hukuk terimlerinin Osmanlıca kökenli oluşu bizi oldukça zorlamaktadır. Osmanlıca terimi önce anlamak için Türkçe’ye çevirmemiz gerekmektedir. Bu noktada, Hukuk Fakültemizin değerli hocalarından da yardım almamız gerekebilmektedir.

ÖNERİLER, DİLEKLER, HEDEFLER

Hukuk konulu dergilerde standartlaşmaya yönelik gelişmeler olması, dergi seçim kriterlerinin oluşturulmasını ve belki de bu çalışmanın bu konuda öncü olmasını sağlayacaktır. İlerde dergi editörleriyle bağlantıya geçilerek standartlaşma için işbirliği yapılması düşünülmektedir. Öncelikle dergilerde yayınlanan makalelerde iki dilde eser adı, öz ve anahtar kelimelerin oluşu, dizinleme çalışmamızı oldukça kolaylaştıracaktır. Dizinlediğimiz hiçbir dergide anahtar sözcükler kullanılmamaktadır, iki dilde eser adı veren dergi sayısı 3 adettir. Öz veren dergi hemen hemen hiç yoktur, yaklaşık 5 adet makalede öz verildiği görülmektedir.

Türkiye’de değişik bilim dallarında yedi adet dizinleme çalışması vardır. Milli Kütüphane’de “Türkiye Makaleler Bibliyografyası” ULAKBİM’de “Tıp Veritabanı”, “Tarım, Veteriner ve Biyoloji Veritabanı”, “Mühendislik ve Temel Bilimler Veritabanı”, “TÜBİTAK Destekli Projeler Veritabanı”, Bilkent Üniversitesi’nde “Türk Plastik Sanatlar Arşivi”, Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesinde Eczacılık Dergilerini dizinleyen bir veritabanı bulunmaktadır. Dileğimiz, her üniversitenin belli bir konuyu ele alıp veritabanı oluşturması o alandaki boşluğu doldurmasıdır.

Hedefimiz; nitelik bakımından iyi bir dizinleme çalışması ortaya koymak ve ilerde bir Hukuk Kavramsal Dizinini oluşturarak, Türk enformasyon sistemine ve bilim diline katkıda bulunmaktır.